

ЕТНОДИЗАЙН В УКРАЇНІ: ТОЧКА БІФУРКАЦІЇ ВІДБУЛАСЯ

Проблема осмислення своїх культурних коренів задля формування унікальних інновацій порушується в науковій літературі з початку XXI ст. В Україні цей рух триває вже понад 15 років. Відбувається численна кількість наукових конференцій з того чи іншого аспекту теми «етнодизайн», друкуються наукові дослідження, захищаються дисертації. Термін «етнодизайн» твердо увійшов у науковий обіг, хоча й досі не припиняються дискусії щодо предмету та об'єкту досліджень у цій галузі, та, власне, існують розбіжності і у розумінні того, що є етнодизайн як такий.

До недавнього часу цією темою опікувалися переважно науковці, тож її розвиток лежав у площині теорії. Публікації можна поділити на умовні групи: огляд артефактів традиційного мистецтва; теоретизування щодо рекомендацій дизайнерам-практикам; критика. Справді, багато матеріалів присвячено критиці тих спроб, які робилися в практичній площині – вимірі безпосереднього проектування. Адже донедавна за винятком окремих розробок переважна більшість продукції дизайну з позначкою «етно» грішила відвертим запозиченням елементів традиційного мистецтва та грубим внесенням їх у проекти. Через такий підхід не лише значно знижувався рівень розробок, але й нівелювалася сама ідея етнодизайну. Такі роботи асоціювалися з примітивом, несмаком, кітчем та отримали ненаукове визначення «шароварщини».

Теоретичні пошуки і дискусії тривали. Не можна оминати увагою досвід педагогічних закладів, які проводять підготовку майбутніх дизайнерів. У рамках результатів навчальних завдань можна зустріти грамотні оригінальні рішення. Незважаючи на те, що ці завдання залишалися на рівні ідейних стартапів, вони також робили внесок у скарбницю спільного руху роботи над розбудовою в Україні етнодизайну.

І ось кількість перейшла в якість. Відбулася точка біфуркації. Революція Гідності стала перемогою не лише в політичній площині, а й у площині дизайн-свідомості й проектної культури. Один за одним виникали і виникають гучні проекти в сфері дизайну інтер'єру, рекламі, айденциці, дизайні упаковок, фешн-індустрії. Серед успішних кейсів є і спонтанні експерименти, і чітко виважені кампанії з маркетинговою підтримкою. Дизайнери почали створювати високоякісну продукцію, яка ґрунтується на основі культури українського етносу, відповідає модним тенденціям та задовольняє усі вимоги професійного дизайну.

Не можна сказати, що в практичній площині етнодизайну все відбувається гармонійно. Деякі роботи викликають гучні публічні обговорення та піддаються критиці. Головна проблема полягає у тому, що дизайнери здебільшого рухаються інтуїтивно, далеко не всі з них володіють знаннями, адже не мають часу і натхнення на вивчення теоретичних основ, напрацьованих за попередні роки. Тож вони припускаються прикрих помилок, які одразу піддаються критиці з боку тих теоретиків, які «знають як», але не можуть реалізувати це в реальні форми та візуальні образи. Така ситуація піднімає актуальність колаборацій між теоретиками етнодизайну і тими, хто має досвід у проектуванні якісної продукції. Однією з таких спроб стала нещодавно проведена конференція «Ґрунт: коріння і крила», яка була організована відповідно до вимог гучного публічного заходу з потужною «промо-підтримкою».

Варто пам'ятати, що вивчення української спадщини, її упорядкування, визначення унікальних характеристик не виникло на порожньому місці. Формування концепції національної образотворчості на основі аналізу творів українських народних митців бере початок у ґрунтовних дослідженнях українських мистецтвознавців останньої чверті XIX та перших десятиліть XX ст. Зрозуміло, що вельми важливим знанням є таке, що отримане при вивченні численної кількості автентичних оригіналів. Емпірична база досліджень межі кін. XIX – початку XX ст. була кількісно набагато більша та цінніша, ніж те, що ми маємо зараз, оскільки впродовж XX ст. українська мистецька спадщина минулих часів зазнала численних пошкоджень та знищень. А отже, формулювання унікальних характеристик українського мистецтва як основи для інноваційних розробок у працях мистецтвознавців того періоду більш ґрунтовні та об'єктивні. Тож ми пам'ятаємо про значущість першоджерел.

Цим номером журналу «Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну» ми підтримуємо загальний рух осмислення того, чим є український етнодизайн сьогодні, якими можуть і повинні бути проекти у майбутньому, звідки черпати натхнення та конкретні орієнтири проектування, до чого дослуховуватися авторам-дизайнерам.

**Наталія Удріс-Бородавко,
редакторка журналу**